

доходить до того, що М. Галль писав її у Великопольщі, в Крушвиці. Тут належав він, стараєсь автор далі доказати, до духовенства епархії Крушвицької, спеціально-ж був капеляном Болеслава III, навіть дорадником, що брав участь в його подорожах в краю і за границею.

Найсмілівіші виводи Дра Гумпловича два останні, а то — коли літопись була написана і хто був біскуп крушвицький Балдуїн Галлус. По тонких розслідах, зручно затираючи суперечности, доходить автор до результатів, що хроніка була написана межі Великоднем (?) а осіню р. 1113, а згаданий біскуп був ніхто иньший, як автор хроніки. Сї догадки ждуть научної оцінки, та в усякім разі Др. Гич освітив згадану хроніку не з одного боку і тим значну заслугу приніс дослідям первістних польських жерел історичних. С. Т.

Вс. Θ. Миллеръ — Былинное преданіе въ Олонецкой губернии (Русская Мысль, 1894, III с. 1—18).

— Русская былина, ея слагатели и исполнители (ibid. 1895, IX с. 143—160, X с. 1—19)

— Отголоски галицко-волинскихъ сказаній въ современныхъ былинахъ (Журналъ Минист. Народ. Просвѣщ. 1896, VI с. 280—326).

Проф. Міллер далі студіює билинний епос в серії дрібних статей, заміщених по різних періодичних виданнях; в одній з попередніх книжок (т. IX) я дав справозданне з кількох; на сей раз скажемо про згадані вгорі статі загальнішого змісту, полишаючи кілька спеціальних на иньший раз.

Перша статя — є популярний відчит, вступ до билин, пересьпіваних одним з олонецьких „сказителів“ перед публікою в Москві; автор головно засновав його на Гільфердингу; по загальних увагах про Олонецький край і його сьпівців, д. М. уставляє тези, що сюжети й типові місця билин переховувались міцно, тим часом як комбінації сих типових місць (характерні і лосі communes), їх сполучення мінялись і підпадали індивідуальному впливу сьпівця; взагалі ж творчість зникла, былина не розвиваєть ся, а пеуєть ся в устах селянських сьпівців.

Тезу про лосі communes д. М. розвинув далі в своїй другій статі, де порушив ряд традиційних поглядів, звязаних з билиною. Д. М. вказує (як і Е. Барсов) на те, що термин „былина“ взято з Слова о п. Ігоревім і приложено до сих нес цілком довільно і безосновно (Сахаровим), так що він має лише умовне значінне; далі що назва „богатирського епоса“ не надаєть ся для означення репертуара, де крім богатирських є не менша частина з характером новель; що гадки про феноменальність народньої памяти побільшені, і без організованого виучування билин вони

не могли б передаватись довгий час; що антитеза народної й штучної творчості безосновна, і композиція билин має багато штучного в заївках, вступних („зачинах“) і в тих loci communes, що представляють собою готовий епічний матеріал для утворення билин, а могли виробити ся, як і певні традиційні форми в епітетах, описаннях, лише серед фахових співців, якими не могли бути ділетанти-селяне. Такими фаховими співцями д. М. уважає скоморохів, звістних з часів давньої Руси (XI—XIII в.) і в Московщині знищених заходами уряду доперва в 2-ій пол. XVII в. Автор на довід вказує на „присутність в билинах цілого ряду осіб, що грають, присутність фахового гусяря (Садко), часті згадки про гусярів-скоморохів (с. 18), і наводить звістку Татіщева, що скоморохи співали й билини. Правда, що згадки про скоморохів не дуже часті (автор наводить лише три) і властиво не можуть бути ще доводом, бо — як і гранне на гусях — могло се виступати просто як побутова реальна подробиця, але сама догадка дуже правдоподібна.

Третя стаття має, як видно з титулу, спеціальну цікавість для нас. Д. М., ведучи далі, як сам каже, досліді Жданова над поетичною традицією про кн. Романа, хоче „зібрати в билинах все, що могло б вказувати на існування в періоді домонгольським галицьких історично-епічних оповідань“ (с. 281). Таких билин, зложених з початку в державі Галицько-волинській, вказує він три: про Дюка Степановича, про Чурила, про Потока і про Дуная.

Особливо широко застановляєть ся він на першій (с. 283—302). Вже Ол. Веселовський, в своїй розвідці про українські билини, признав в ній перерібку повісти про Індію (Епістолії пресвітера Івана), зладжену в Галичині сю думку, в основі її, прийняв потім Халанський, а тепер і д. Міллер, не приймаючи одначе гадки Веселовського, що билина ся з Галичини прийшла в Київ, і звідти на північ і думаючи, що її прилучення до київського циклу скорше сталось в північній версії. Приймаючи нові здогади д. Істріна, що билина про Дюка стоїть в звязку з візантійською версією Епістолії і в основі своїй з'явилась в Візантії, д. М. догадуєть ся, що в Галичину вона могла зайти за часи живих зносин її з Візантією в 2-ій пол. XII в., може привезена самим Андроніком, як памфлет на його ворога імп. Мануїла.

Автор сам називає се все „здогадами“ (с. 303), і дійсно все вище сказане не більш як гіпотези: чи билина не могла зложитись на Русі? чи зносин з Візантією не мали иньші землі руські? чи приїзд Дюка з Галича в билині має вказувати доконче, що билина зложена в Галичині?

Такий же слабкий ґрунт мають виводи й иньших билин: що до Чурила автор вказує його присутність в билині про Дюка і розповсюдження

згадок про нього в піснях в Галичині, Холмщині й на Підлясю. Про Потока свідчить лише істнування коломийки (вид. у Кольберга Рокусіє II, 101), де крива дівчина має

Одно око до Чуриля

Друге до Потока

(хоч не певно, чи се належить до тих билинних героїв), і та подробиця; що жінка Потока „Подоленка“, а викрав її „политовський“ король; д. М., ідучи за Веселовським, звязує сю особу з болгарським святим Михайлом з Потуки, а оповідання про нього в Галичину могло бути перенесене в першій чверті XIII в., коли перенесено мощі його до Тирнова з великою честью. Нарешті в Дунаю билинним д. М. бачить Дуная, боярина Володимира Васильковича (згад. в Іпат. літ. під р. 1281, 1282, 1287), що і в билині, як і в літописи, мав справи з Поляками; билина замінила волинського Володимира традиційним київським, а до імени Дуная причепила сюжет що представляє лише варіант билини про Добриню-свата, а другий — про Дін ріку й його жінку Ніпру. Признаючи всю дотепність сих здогадів, мусимо одначе зауважити, що раз про літописного Дуная нічого ми не знаєм такого, що моглоб стати зерном тих оповідань, то при досить широкім розповсюдженню того імени й звязувати його з тим билинним героєм можна лише гіпотетично.

Розвідка кінчить ся критикою теорії проф. Халанського про німецький початок билини про Дуная (Нібелунгі й Тідрексага).

М. Грушевський.

Antoni Prochaska — Podole lennem Korony (1352—1430), Краків, 1895, стор. 24 (відбитка з т. XXXII Розправ виділу історично-філософічного Краківської Академії).

Невелика розвідка Дра Прохаски зачіпає цілий ряд важних питань подільської історії й хоче, можна сказати, шкереберть перевернути історію Поділя. Виводи сієї розвідки сам автор при кінці представляє так в означенню „фаз в історії Поділя“: 1) На Поділю осаджує ленників Казимир В. і земля ся вістаєть ся в відносинах ленних і до Людовика Анжу. 2) 1393 р. король (Ягайло) бере в неволю Федора Корнятовича, попертого Романом молдавським, і займає Поділе, що Угри силували ся відібрати у Корони польської. 3) 1395 р. Спитко з Мельштина дістає від короля Камінець разом з західним Поділем як лен корони; східньою частиною Поділя править король сам. 4) По смерті Спитка держить Поділе правом ленним Свидригайло 1400—1401 р., а як він втік до хрестоносних рицарів (під кінець 1401 р.), витворилось повстання на Поділю, задавлене одначе королем; король посадив в важнійших замках